

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора Дорошенка Едуарда Юрійовича про науково-практичну цінність дисертаційної роботи **ТРЕТЯКА ДМИТРА ЯРОСЛАВОВИЧА** «Проектування та реалізація здоров'язберігаючих технологій у підготовці футболістів на етапі попередньої базової підготовки», яка подана до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 – «Фізична культура і спорт».

Актуальність обраної теми. У сучасній теорії спорту та системи підготовки спортсменів аксіоматичними є дані, що досягнення максимально високих спортивних результатів на офіційних міжнародних змаганнях (чемпіонатах і Кубках світу, Олімпійських Іграх) є прерогативою обдарованих особистостей, які мають природні здібності до звершень у спортивній діяльності та здатність до їх реалізації у системі багаторічного вдосконалення.

У цьому контексті, значущими, для загальної теорії спорту та системи підготовки, є проблемні питання стосовно підтримання належного стану здоров'я спортсменів, які зумовлені їх взаємозв'язком із необхідністю постійного досягнення максимально високих спортивних результатів на різних етапах багаторічного спортивного вдосконалення. У переважній більшості науковців галузі фізичної культури і спорту домінуючою є думка про те, що інтенсифікація навчально-тренувального процесу для отримання високих результатів у змагальній діяльності юних спортсменів, істотним чином, детермінує нормування фізичних навантажень і сприяє проявам низки метаболічних, морфофункціональних відхилень, донозологічних і преморбідних станів, мультисистемних патологій, патоморфозних явищ і захворювань.

У цьому контексті, значущими є проблеми попередження, ранньої діагностики, профілактики і корекції порушень опорно-рухового апарату юних спортсменів. У сучасній теорії спорту з'ясовано, що динаміка показників фізіологічних вигинів хребта, гіпо- та гіпермобільність суглобів, плоскостопість є фенотиповими маркерами з'єднувально-тканинних дисплазій, які можуть призвести до фізичних перевантажень різних відділів опорно-рухового апарату у юних спортсменів, до подальшої травматизації та появи захворювань опорно-рухового апарату.

Футбол має високоваріативні характеристики змагальної діяльності, що призводить до значних фізичних навантажень на скелетну та м'язову системи організму юних спортсменів. При недоліках у методиці застосування вправ і нормуванні фізичних навантажень, це може призвести до підвищення рівня спортивного травматизму, виникненні донозологічних і преморбідних станів, розвитку складних патологій і захворювань.

Ці положення свідчать про високий ступінь актуальності та своєчасності теми дисертаційного дослідження.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій,

сформульованих у дисертації, їх новизна. Обґрунтування наукових результатів, автором, проведено на попередньо отриманих результатах теоретичної та емпіричної спрямованості. Для виконання поставлених у дисертації завдань автором застосовано комплекс методів дослідження: **теоретичний аналіз фахової науково-методичної літератури**, у якій відображено засадничі положення дитячо-юнацького спорту, сутність ефективних засобів, методів та організаційних форм спортивної підготовки дітей і підлітків, теоретико-методичні основи організації навчально-тренувального процесу у футболі на етапі попередньої базової підготовки, проблеми порушення стану скелетно-м'язової системи юних спортсменів, методологію педагогічного проєктування як фундаменту створення інноваційних систем, які педагоги вважають перспективними для розв'язання проблеми підвищення якості педагогічного процесу (Н.О. Яковлева, 2003), а також практичного досвіду проєктування здоров'язберігаючої спортивної підготовки юних спортсменів (С.С. Люгайло, 2017; В.О. Кашуба, Л.М. Ярмолинський, 2018; С.В. Строганов, 2019; О.Ю. Гузак, 2021, О.В. Самойлюк, 2021) – для розв'язання проблеми інтеграції корекційно-профілактичних заходів у навчально-тренувальний процес юних футболістів із функціональними порушеннями ОРА; **соціологічні методи**: опитування – для уточнення вектора предмета дослідження та вибору базису виконуваної здоров'язберігальної роботи; **педагогічні методи** наукового пошуку: педагогічне спостереження як емпіричний метод досліджень – для ознайомлення з організацією навчально-тренувальних занять на етапі попередньої базової підготовки, педагогічний експеримент – констатувальний і формувальний; **медико-біологічні методи**: антропометрія (вимірювання маси і довжини тіла юних футболістів на стандартному обладнанні та за загальноприйнятими й уніфікованими методиками В.В. Бунака у модифікації Є.Г. Мартиросова), фотознімання – для визначення типу постави юних футболістів (відеограми біогеометричного профілю постави футболістів обробляли із застосуванням програми «Torso» (В.О. Кашуба, 2003), що охоплювало визначення α_1 – кута нахилу голови, утвореного вертикаллю та лінією, що з'єднує остистий відросток шийного хребця (С7) і центру мас голови; α_2 – кута зору, утвореного горизонталлю та лінією, що з'єднує найбільш виступаючу частину лобної кістки і підборідний виступ; α_3 – кута нахилу тулуба, утвореного вертикаллю та лінією, що з'єднує остистий відросток шийного хребця (С7) – найбільш виступаючу частину хребта на стику шийного та грудного відділів – та остистий відросток п'ятого поперечного хребця (L5) – найбільш лордично заглиблену мітку поперечного лордозу (центр соматичної системи координат); карти експрес-контролю (В. Кашуба, Р. Бирик, Н. Носова, 2012) – для візуалізації скринінгу стану біогеометричного профілю постави футболістів; кваліметрія (метод експертних оцінок) – для з'ясування думки експертів про підвищення ефективності навчально-тренувального процесу футболістів на етапі попередньої базової підготовки (дослідження потребувало з'ясування думок 15 експертів, стаж роботи яких понад п'ять

років), про напрями підвищення ефективності тренувального процесу на етапі початкової підготовки футболістів, ступінь узгодженості яких установлювали шляхом розрахунку коефіцієнта конкордації; **методи математичної статистики**: описова статистика, порівняльний аналіз середніх значень морфобіомеханічних показників юних спортсменів із залученням непараметричного критерію Манна-Уїтні (розрахунки проведено з використанням програм «Excel», «STATISTICA 10» в операційній системі «Windows Vista»).

Проведені протягом 2019-2021 років експериментальні дослідження склалися з трьох послідовних етапів.

Перший етап дослідження (жовтень 2019 – січень 2020 рр.) передбачав аналіз теоретичних засад створення технології проектування та реалізації програм здоров'язберігаючої спрямованості підготовки юних футболістів із функціональними порушеннями опорно-рухового апарату на етапі попередньої базової підготовки, негативних змін стану скелетно-м'язової системи юних футболістів, а також запропоновані фахівцями фізичної культури і спорту методичні підходи до використання сучасних технологій здоров'язберігаючої спрямованості підготовки юних футболістів; визначення мети, завдань, об'єкта, предмета, програми дослідження, методів роботи.

Другий етап дослідження (лютий 2020 – серпень 2020 рр.) охоплював проведення констатувального експерименту, а саме – скринінгу морфобіомеханічних показників футболістів 11-13-ти років ($n = 130$). Результати скринінгу разом з виявленими аналітичними даними вважали основою сутності й організаційно-методичного забезпечення авторської технології.

Третій етап дослідження (вересень 2020 – серпень 2021 рр.) полягав у реалізації формувального експерименту, математичній обробці, порівняльному аналізі одержаних результатів і даних формувального експерименту, а відтак оцінюванні результативності апробації на практиці авторської технології, укладанні рекомендацій щодо подальшого практичного застосування корекційно-профілактичних заходів в умовах щоденної тренувальної діяльності футболістів на етапі попередньої базової підготовки з огляду на особливості рівня стану біогеометричного профілю їхньої постави. Цей етап також припускав систематизацію й інтерпретацію накопичених у ході дослідження матеріалів, формулювання її висновків, що апіорі пов'язано зі структурним і стилістичним оформленням тексту дисертації, підготовкою її до офіційного захисту.

Оцінка змісту та основних положень дослідження Д.Я. Третяка проведена шляхом детального ознайомлення та критичного аналізу текстової частини дисертації, дає підстави констатувати, що здобувачем проведене розв'язання актуального наукового завдання, використаний методичний підхід стосовно викладення отриманих наукових результатів є науково обґрунтованим, а використання інструментальних методів дослідження та апаратури свідчать про сучасність проведених наукових розвідок.

Науковий матеріал грамотно викладений, структурні компоненти

дисертаційного дослідження (мета, завдання, об'єкт, предмет, наукова новизна, практична значущість дослідження) сформульовані логічно, у комплексі з текстовою частиною роботи і Додатками створюють остаточно завершену структуру наукової роботи.

Методологія ґрунтується на врахуванні фундаментальних теоретичних положень загальної теорії спорту та системи підготовки спортсменів, які становлять підґрунтя для проєктування та реалізації здоров'язберігаючих технологій у підготовці юних футболістів на етапі попередньої базової підготовки. Обсяг наукового дослідження є достатнім для кваліфікаційних робіт рівня PhD-дисертації – 214 сторінок.

У вступі обґрунтовано актуальність і своєчасність проблеми проєктування та реалізації здоров'язберігаючих технологій у підготовці футболістів на етапі попередньої базової підготовки. У відповідності до проблематики дослідження сформульовано структурні компоненти дисертації – мета, завдання, об'єкт, предмет, наукова новизна, практична значущість дослідження. Подано інформацію про зв'язок роботи з науковими планами, темами; відображено внесок автора у роботи, які виконані у співавторстві; наведено результати апробації наукових результатів на науково-практичних конференціях, дані про структуру та обсяг роботи.

У першому розділі **«Аналіз стану науково-методичної розробленості питань проєктування та реалізації здоров'язберігаючих технологій у підготовці футболістів на етапі попередньої базової підготовки»** автором критично проаналізовано теоретико-методичні засади організації навчально-тренувального процесу у футболі на етапі попередньої базової підготовки; актуальні проблеми порушення стану скелетно-м'язової системи юних спортсменів; методологія педагогічного проєктування в дискурсі наукових знань; теоретико-практичні аспекти проєктування здоров'язберігаючої спрямованості спортивної підготовки юних спортсменів. Огляд широкого спектру інформаційних джерел дозволив висунути припущення про те, що на сучасному етапі свого розвитку науковий дискурс не відображає належного осмислення проблеми розроблення науково обґрунтованих технологій здоров'язберігаючої спрямованості для застосування на етапі попередньої базової підготовки юних футболістів із функціональними порушеннями опорно-рухового апарату.

Зміст другого розділу **«Методи й організація дослідження»** присвячений характеристиці використаних методів і викладу етапів проведення експериментальних досліджень.

Третій розділ **«Морфобіомеханічні особливості юних футболістів»** присвячений питанням визначення особливостей постави, соматометричних і соматоскопічних показників фізичного розвитку футболістів 11-13-ти років; характеристики рівня стану біогеометричного профілю постави юних футболістів. Розгляд вищенаведених питань складає основу констатувального етапу педагогічного експерименту.

Одержані автором протягом констатувального експерименту дані слугують підґрунтям для констатації, що у футболістів 11-13-ти років із

круглою спиною та середнім рівнем стану біогеометричного профілю постави показник інтегральної оцінки постави є вищим порівняно з футболістами 11-13-ти років зі сколіотичною поставою.

На сучасному етапі морфобіомеханічні характеристики людини визнано вагомими індикаторами фізичного здоров'я з огляду на їхню специфіку відображати комплексний вплив на організм екзо- й ендогенних факторів. Об'єктами такого впливу насамперед постають діти і підлітки як група населення, що є чутливою до будь-яких трансформацій навколишнього середовища через незавершеність процесів їхнього зростання та дозрівання.

У дослідженні результати проведеної відеометрії експериментованого контингенту спортсменів стали базисом для констатації про те, що серед футболістів 11-12-ти років 50 % осіб не мають порушень опорно-рухового апарату, 26,66 % осіб демонструють порушення постави у фронтальній площині, 6,66 % осіб виявляють наявність плоскої спини, 16,67 % осіб – круглої спини; у сегменті футболістів 12-13-ти років 42,85 % осіб мають нормальну поставу, 28,57 % – сколіотичну поставу, 17,14 % – круглу спину, 11,43 % осіб – плоску спину.

За результатами скринінгу біогеометричного профілю постави експериментованого контингенту юних футболістів простежено загальну тенденцію до зменшення середніх значень кількості балів на високому та середньому рівнях стану біогеометричного профілю постави спортсменів із нормальною поставою, а на низькому та середньому рівнях – стану біогеометричного профілю постави спортсменів із плоскою спиною, круглою спиною та сколіотичною поставою.

Четвертий розділ **«Теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності технології проєктування та реалізації програм здоров'язберігаючої спрямованості у юних футболістів»** містить результати формульованого етапу педагогічного експерименту. Зокрема, висвітлено питання теоретичного обґрунтування технології проєктування та реалізації програм здоров'язберігаючої спрямованості у футболістів із функціональними порушеннями опорно-рухового апарату на етапі попередньої базової підготовки і визначення ефективності технології проєктування та реалізації програм здоров'язберігаючої спрямованості для футболістів із функціональними порушеннями опорно-рухового апарату.

Отримані, в ході формульованого експерименту, результати вказують на покращення кута, утвореного горизонталлю та лінією, що з'єднує найбільш виступаючу точку лобової кістки та виступ підборіддя (α_2): для футболістів зі сколіотичною поставою – від $(78,00 \pm 0,63^\circ)$ до $(77,90 \pm 0,83^\circ)$; з типом постави «кругла спина» – від $(75,83 \pm 0,63^\circ)$ до $(75,66 \pm 0,43^\circ)$.

Також після проведення формульованого експерименту не залишився незмінним у футболістів (КГ) 12-13-ти років кут, утворений вертикаллю та лінією, що з'єднує остисті відростки хребців C_{VII} і L_V (α_3): в осіб із «сколіотичною поставою» зменшився від $(3,60 \pm 0,48^\circ)$ до $(3,40 \pm 0,48^\circ)$, а з типом постави «кругла спина» зменшився від $(3,66 \pm 0,44^\circ)$ до $(3,50 \pm 0,46^\circ)$.

На основі експериментальних даних обґрунтовано та розроблено технологію проєктування й реалізації програм здоров'язберігаючої спрямованості для футболістів 12-13-ти років із функціональними порушеннями опорно-рухового апарату.

Методологічними підвалинами для проєктування та реалізації програм здоров'язберігаючої спрямованості для футболістів із функціональними порушеннями опорно-рухового апарату на етапі попередньої базової підготовки виступали закономірності з відповідними їм специфічними і загальними принципами.

У розділі подано дані, що причиною низької ефективності навчально-тренувального процесу юних футболістів експерти називають недооцінювання тренерами впливу засобів спортивного тренування на стан опорно-рухового апарату спортсменів.

Вищевикладене уможлиблює констатацію того, що показники гоніометрії тіла футболістів 12-13-ти років експериментальної групи стали кращими. Це слугує доказом ефективності розроблених у дослідженні корекційно-профілактичних заходів.

Отримані автором експериментальні дані переконливо доводять, що інтеграція у тренувальний процес запропонованих у дисертації корекційно-профілактичних заходів дає змогу забезпечити оптимальну динаміку навантажень у ході тренувального процесу юних футболістів, а також досягти раціонального поєднання різних методів і засобів спортивного тренування спортсменів такої спеціалізації.

У п'ятому розділі дисертаційного дослідження **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** висвітлено основні отримані результати і їх порівняльний аналіз з наявними експериментальними даними, які стосуються визначення ефективності технології проєктування та реалізації програм здоров'язберігаючої спрямованості у юних футболістів із функціональними порушеннями опорно-рухового апарату.

Висновки сформульовані грамотно, логічно та у відповідності до завдань дослідження. Практичні рекомендації містять орієнтовні програми тижневих мікроциклів підготовчого періоду річного макроциклу для юних футболістів 12-13 років груп попередньої базової підготовки.

На підставі аналізу дисертації, констатуємо, що мета і завдання дослідження досягнуті протягом експериментальних досліджень автора.

Основними положеннями наукової новизни, які становлять наукові здобутки автора, виносяться на захист і мають достатнє обґрунтування є такі:

у перше:

- визначено показники рівня стану біогеометричного профілю постави футболістів 12-13-ти років із різними типами постави;

- представлено кількісні морфологічні характеристики юних футболістів із нормальною та сколіотичною поставою, із круглою та плоскою спиною;

- науково обґрунтовано технологію проєктування та реалізації програм здоров'язберігаючої спрямованості на етапі попередньої базової підготовки

юних футболістів із функціональними порушеннями опорно-рухового апарату, що задовольняє низку вимог, серед яких: концептуальність, антропоцентризм, ситуативність, контекстуальність із відповідними їм специфічними та загальними принципами. Авторська технологія відзначається декомпозицією мети (основної цілі) на цілі проміжні, що зумовлюють складники технології (модель програм здоров'язберігаючої підготовки юних футболістів із функціональними порушеннями опорно-рухового апарату та технологічні операції, що містить два взаємопов'язані блоки: організаційно-методичний передбачає організацію попередньої підготовчо-методичної роботи зі створення здоров'язберігаючого середовища; змістовно-цільовий – завдання, засоби, форми та методи корекційно-профілактичних заходів, принципи й методи проєктування та реалізації здоров'язберігаючої технології);

доповнено:

- дані про особливості функціонального стану опорно-рухового апарату юних футболістів;
- дані про засоби і методи тренування з футболу на етапі попередньої базової підготовки в загальній системі багаторічної підготовки футболістів;
- дані про застосування методів кваліметрії для визначення напрямів підвищення ефективності навчально-тренувального процесу юних футболістів;
- дані про підходи до організації біомеханічного контролю рівня стану біогеометричного профілю постави юних футболістів у процесі спортивної підготовки;

набули подальшого розвитку:

- знання про використання контролю для скринінгу рівня стану біогеометричного профілю постави юних спортсменів;
- наукові положення про зміст корекційно-профілактичних заходів у структурі мезоциклу юних футболістів.

Повнота викладу наукових результатів у публікаціях. За результатами проведеного дослідження опубліковано 5 наукових робіт, зокрема: наукові праці, в спеціалізованих виданнях Міністерства освіти і науки України – 3, наукові праці, опубліковані в зарубіжних наукових періодичних виданнях – 1, наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації – 1.

Окрім цього, основні результати дисертації обговорено на Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми розвитку фізичної культури, спорту і туризму в сучасному суспільстві» (Івано-Франківськ, 2020); Всеукраїнській електронній науково-практичній конференції з міжнародною участю «Біомеханіка спорту, оздоровчої рухової активності, фізичної терапії та ерготерапії: актуальні проблеми, інноваційні проєкти та тренди» (Київ, 2021); Міжнародній науковій конференції «Міжнародні дні фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури та спорту» (Рівне, 2021); звітних наукових конференціях викладачів, докторантів, аспірантів та студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, 2019-2021).

У процесі аналізу дисертації, порушень академічної доброчесності **не виявлено**. Використання текстових запозичень, без відповідних посилань на інформаційні джерела, **відсутнє**. Посилання у тексті проведено коректно та відповідно до списку використаних джерел. У роботах, виконаних у співавторстві, зазначено особистий внесок здобувача.

У дисертаційній роботі наявні дискусійні моменти, недоліки і зауваження, які, суттєво, не впливають на значущість отриманих результатів:

1. У Розділі 1, крім критичного аналізу стану науково-методичної розробленості питань проєктування та реалізації здоров'язберігаючих технологій у підготовці футболістів на етапі попередньої базової підготовки, слід було б, більш широко висвітлити шляхи і механізми впровадження авторських технологій у навчально-тренувальний процес юних футболістів.

2. У Розділі 2 (стор. 57-59), опис медико-біологічних методів дослідження (антропометрія, фотознімання для визначення типу постави юних футболістів, візуальний скринінг стану біогеометричного профілю постави юних футболістів, кваліметрія) бажано було б доповнити відомостями про відповідність їх застосування до основних біоетичних норм Гельсінської декларації Всесвітньої медичної асоціації про етичні принципи проведення науково-медичних досліджень, Універсальної декларації з біоетики і прав людини, Конвенції Ради Європи з прав людини і біомедицини.

3. У Розділі 3, автор використовує словосполучення «зміни ознаки є статистично недостовірними» (стор. 64). На нашу думку, яка ґрунтується на рекомендаціях в роботах (В. Кашуба, Ю. Юхно, И. Хмельницкая, 2013; В. Костюкевич, О. Шинкарук, В. Воронова, О. Борисова, 2019), більш термінологічно виваженим для опису результатів кваліфікаційних наукових робіт у галузі фізичної культури і спорту є використання словосполучення «відмінності є статистично значущими».

4. У Розділі 4 (стор. 86), у таблиці 4.1, наведено результати експертного оцінювання напрямів покращення ефективності навчально-тренувального процесу юних футболістів. Зокрема, на нашу думку, п. 3 «Недооцінювання тренерами впливу засобів спортивного тренування на стан опорно-рухового апарату юних спортсменів» і п. 5 «Малоефективне дидактичне наповнення процесу профілактики та корекції функціональних порушень опорно-рухового апарату юних футболістів», потребують більш детального викладу.

5. Також, у Розділі 4 (стор. 87), автор констатує, що діюча програма з футболу є застарілою і не відповідає сучасним тенденціям підготовки юних футболістів (Футбол: навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності / В.Г. Авраменко, та ін. 2003. 105 с.). Але, на стор. 94, у таблиці 4.2, наводить план-схему річного циклу підготовки для навчально-тренувальних груп 2-го року навчання (12-13 років) з цієї програми, яку використано в якості підґрунтя для теоретичної підготовки юних футболістів. Якщо, програма, за думками експертів, є застарілою,

можливо, більш логічним, було б використати її модифікацію або запропонувати авторську програму?

6. Також, у Розділі 4 (стор. 126), автор констатує, що в основу розробки авторської технології проєктування та реалізації програм здоров'язберігаючої спрямованості для юних футболістів із функціональними порушеннями опорно-рухового апарату покладено спеціальні принципи спортивного тренування В.М. Платонова (2014). На нашу думку, це дискусійне твердження: переважна спрямованість зазначених принципів стосується підготовки кваліфікованих і висококваліфікованих спортсменів (зорієнтованість на вищі досягнення; поглиблену спеціалізацію; спільність загальної та спеціальної підготовки; безперервність тренувального процесу; спільність поступового підвищення навантаження та тенденції до максимальних навантажень; хвилеподібність і варіативність навантажень; циклічність процесу підготовки; спільність і взаємозв'язок структури змагальної діяльності та структури підготовленості) і, здебільшого, лише опосередковано, використовується в дитячо-юнацькому спорті.

7. Висновки (стор. 176-182) сформульовані у відповідності до завдань дослідження, але потребують більш лаконічного та стислого викладення.

Зазначені недоліки є, у значному ступені, дискусійними, істотно не впливають на отримані наукові результати і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження.

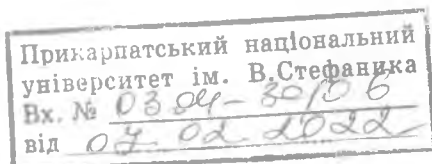
Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Третяка Дмитра Ярославовича «Проектування та реалізація здоров'язберігаючих технологій у підготовці футболістів на етапі попередньої базової підготовки» є кваліфікаційною науковою працею, що виконана здобувачем особисто, відповідає спеціальності 017 – «Фізична культура і спорт», вимогам до оформлення дисертацій, які затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами, що внесені згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 № 759) і вимогам Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, що затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 167 (зі змінами, що внесені згідно з Постановами Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 979 і від 06.09.2021 № 608), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 – «Фізична культура і спорт».

Офіційний опонент,

в.о. завідувача кафедри фізичної реабілітації,
спортивної медицини, фізичного виховання і здоров'я
Запорізького державного медичного університету
Міністерства охорони здоров'я України,

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор Е.Ю. Дорошенко

 В.Г. Голодницький